

magnon. De asemenea și caracteristicilor somatice ale diferitelor grupuri umane.

În final, în *sala de biogeografie*, — se comentează în „Museum” — vizitatorul își formează o idee de ansamblu asupra naturii diverselor regiuni biogeografice și asupra vieții din Mexico, precum și asupra regiunii neotropicală, asupra regiunii neoarctice sau a altor regiuni: etiopiană, paleartică, australiană și orientală, toate prezentate în diorame; se mai găsește aici și cite un specimen faunei din diferitele părți ale lumii și o hartă a zonelor de vegetație din Mexico.

Prezentarea Muzeului de istorie naturală din Mexico făcută de revista „Museum”, invită la meditație asupra căutărilor neincetate, atât de necesare, a mijloacelor celor mai adecvate de prezentare într-un muzeu cu acest specific. Este nevoie de multă iscusință în îmbinarea conținutului științific al subiectului de prezentare și modalitatea de expunere, estetic atractivă, din muzeu.

Aurora BĂDILĂ

„APULUM”, X, 1972

Apărut în toamna anului 1972 și dedicat centenarului morții lui Avram Iancu ultimul volum editat de Muzeul din Alba Iulia cuprinde în sumarul său articole și studii de istorie, arheologie și etnografie. Dintre materialele care conferă tomului o deosebită valoare informațională semnalăm câteva a căror tematică dezbate în lumina ultimelor cercetări și concluzii aspecte noi sau mai vechi privind viața material-spirituală și trecutul de luptă din frământata noastră istorie națională. Editorialul volumului, datorat prof. Eugen Hulea, intitulat „Personalitatea istorică a lui Avram Iancu” oferă o amplă reconstituire și în același timp o privire retrospectivă asupra vieții Craiului munților. Așa cum se subliniază, *„personalitatea lui Avram Iancu nu a fost și nu este apreciată numai de categoria cărturarilor sau de paginile eocărților scrise, ea a fost și rămâne imprimată în statornicia, pioasa și admirativa aducere aminte a largilor pături populare care, cu fantezia colorată, i-au îmbrăcat figura în aura legendei, făurind mituri, creînd un bogat mănunchi de versuri...”*.

Urmează în ordine cronologică o serie de materiale care se ocupă cu diferitele epoci ale istoriei vechi a patriei. Remarcăm studiul lui I. Al. Aldea, „Șantierul arheologic de la Ghibrom (comuna Berghin, județul Alba)” în care se încearcă o prezentare detaliată a primei campanii de săpături arheologice din vara anului 1967 de la locul „la Ghezuni” unde, urmele vieții materiale surprinse stratigrafic au identificat o continuitate în locuire din neoliticul timpuriu pînă în epoca prefeudală. Problemele legate de istoria și civilizația scitilor din Transilvania fac obiectul studiului cercetătorului clujean V. Vasiliev „Necropola scitică de la Blaj” în care analizează mormintele descoperite, caracteristicile necropolei, riturile de înmormîntare, inventarul mormintelor ș.a. Bazîndu-se pe unele analogii ale materialului de la Blaj cu cel din necropolele cercetate sistematic sau incidental la nordul Mării Negre, autorul conchide că, din punct de vedere cronologic, necropola scitică descrisă se încadrează la sfîrșitul secolului VII — începutul secolului VI î.e.n. O interesantă „ipoteză de lucru” în legătură

cu riturile funerare din secolele II—I î.e.n. este discutată de E. Comșa în materialul intitulat „Contribuție la riturile funerare din sec. II—I î.e.n. din sud-estul Olteniei”. În urma unor săpături arheologice la Orlea, pe grindul „lui Iancu Mușat”, s-a descoperit un complex cu caracter funerar. Grupul de populație geto-dacă practica aici ritul inhumației „*insofit sau nu de jertfe umane*”. Concluziile autorului se opresc la un fenomen cunoscut și în alte domenii ale vieții geto-dacilor, acela al influenței și în practica ritului de înmormîntare venită din partea neamurilor celtice.

Săpăturile arheologice sistematice sau descoperirile întimplătoare, mai vechi sau mai noi, s-au îndreptat, cum era și firesc, spre epoca romană, știut fiind faptul că timp de mai bine de un secol și jumătate istoria spațiului carpațo-dunărean se leagă organic cu însăși istoria Imperiului roman. Ținînd cont de importanța epocii respective multe din studiile actualului volum dezbate aspecte esențiale ale prezenței romanilor la nordul Dunării. Astfel, cercetătorul N. Gudea analizează principalele rezultate ale celei de a treia campanii de săpături arheologice (1968) efectuate în castrul de la Bologa, locuit de două unități militare: coh. I Aelia Gaesatorum miliaria și coh. II Hispanorum. Materialul descoperit: ceramică, obiecte de metal, monede, dar mai ales ineditul unor sisteme de construcție necunoscute pînă acum pe teritoriul Daciei indică o fortificație de prim rang, înglobată în puternicul sistem defensiv provincial. Ca și în numerele precedente, multe pagini sînt dedicate unor noi descoperiri epigrafice. Două inscripții apărute în vara și toamna anului 1970 aruncă o lumină nouă asupra unor aspecte mai puțin cunoscute din istoria orașului Apulum. I. Berciu, C. Băluță, în articolul „Apollo Salutaris la Apulum” analizează un altar votiv dedicat, în a doua jumătate a secolului III e.n. de C. Iulius Varianus, zeului Apollo Salutaris. Epitetul divinității pare să fie un unicum pînă acum, iar apariția sa la Apulum trebuie pusă în legătură cu existența unui templu-spital (asklepeion) dedicat zeilor tămăduitori. Din aceeași perioadă datează și inscrip-

ția emisă de „ordo coloniae” în cinstea împăratului Volusianus (Al. Popa—Al. Aldea, „Colonia Aurelia Apulensis Chrysopolis”), ce completează și precizează istoria orașului din perioada anterioară pășirii romane. În mod surprinzător, acum, orașul Apulum apare cu epitetul de Chrysopolis (oraș bogat în aur), ceea ce îi certifică, o dată mai mult, importanța economică.

Studiile cu privire la istoria artelor, din paginile următoare se îndreaptă spre cele mai semnificative monumente și momente istorico-artistice. În această ordine de idei, I. Șerban aduce în discuție un caz interesant din arhitectura Transilvaniei medievale, „Biserica reformată din Cetatea de Baltă”.

Preocuparea constantă a lectorului univ. N. Edroiu în privința răscoalei țărănilor transilvăneni din anii 1784—1785 se îndreaptă acum spre o temă nouă, aceea a „Răscoalei lui Horea în folclorul românesc”. Firul roșu al studiului demonstrează că în zona Munților Apuseni jertfa eroilor de la 1785 devine o chemare înflăcărată la lupta pentru eliberarea de sub jugul exploatații sociale și naționale. Exemplele din culegerile de folclor ce circulau în Transilvania și dincolo de Carpați ilustrează dragostea celor mulți și năpăstuiți pentru eroii care au sfârșit atât de tragic la Alba Iulia.

Închinat, după cum arătam mai sus, memoriei lui Avram Iancu, era normal ca în paginile sale volumul să cuprindă și o suită de medalioane biografice închinată unor personalități a căror activitate s-a desfășurat în strânsă legătură cu cea a „Craielui mușților”: Gh. Anghel „Petru Dobra un prefect martir al revoluției de la 1848 din Transilvania” și „Nicolae Solomon prefect de Hațeg și Hunedoara”; E. Hulea, „Ion Buteanu” și „Simion Balint”; I. Olteanu, „Momente din activitatea prefectului Cimpiei, Nicolae Vlăduțiu”; P. Baci, „Vasile Moldovan”. Fie că au căzut la datorie, fie că au reușit să activeze și după evenimentele revoluționare din anii 1848—1849, prefectii și tribunii Iancului au înscris o pagină luminoasă în istoria luptei naționale.

Mișcarea memorandistă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea a atras în circuitul ei o seamă de intelectuali transilvăneni. Folosind surse documentare inedite și în primul rând notițele biografice păstrate în arhiva secției Unirii din Alba Iulia, N. Josan prezintă sub toate aspectele portretul memorandistului Rubin Pațiția, participant activ la Memorandum, judecat la Cluj alături de ceilalți promotori ai mișcării, condamnat pentru activitatea sa, considerată periculoasă.

Studiile de etnografie și artă populară încheie prima parte a publicației de care ne ocupăm. Citeva din „Țesăturile populare românești pentru împodobirea interiorului din zona Alba”, semnalate de O. Pernicek, contribuie la cunoașterea unor aspecte legate de confecționarea acestor piese create cu pricepere și îndeminare de minile harnice ale femeilor din satele județului Alba.

Comunicările și notele constituie al doilea capitol al volumului „Apulum” X. Tematica variată a acestor materiale scurte vizează în primul rând arheologia și istoria românească. Problema importurilor romane din ținuturile nord-dunărene este readusă în discuție de prof. univ. D. Berciu („Un import roman dintr-o așezare geto-dacă în cimpia Munteniei”) conștient dintr-o atașă de bronz profilată și decorată. Analogiile cu piese similare și cronologia vaselor cu asemenea atașe permit plasarea descoperirii în nivelul ultim al locuirii gete, cronologic piesa încadrându-se în secolul I î.e.n. Intensa circulație monetară atestată la nordul Dunării și după transformarea în provincie imperială este ilustrată de cercetătorii E. Chirilă—N. Gudea („Descoperiri monetare antice în Banat”), E. Chirilă—I. Piso („Descoperiri monetare antice în Transilvania (X)”), prezentare a citorva tezaure și descoperiri izolate de monede republicane și imperiale apărute în Banat și la Vețel (Micia), cunoscută în antichitate ca o înfloritoare așezare civilă și militară. De urmele populației românești din timpul feudalismului timpuriu (sec. IX—XII) în localitățile de pe valea Mureșului, se ocupă M. Blăjan în articolul „Așezările feudale timpurii din satele Turdaș și Asinip (jud. Alba)”.

Începând cu acest număr colegiul de redacție a reintrodus rubrica de Cronică a cărei utilitate este determinată de necesitatea prezentării celor mai de seamă reprezentanți din istoria și cultura județului a căror activitate este remarcată de mai multă vreme, ei aducându-și aportul dezinteresat la renumele științei românești și implicit la dezvoltarea colecțiilor muzeului din Alba-Iulia.

Trebuie să arătăm în încheierea acestei prezentări că apariția celui de al X-lea număr al publicației muzeului din Alba Iulia constituie și o aniversare. „Apulum” și-a creat un prestigiu binemeritat atât în țară cât și în străinătate. Paginile sale au fost și vor rămâne deschise tuturor celor care „sine ira et studio” își aduc prețioasa lor contribuție la afirmarea permanentă a științei istorice românești.

Vasile MOGA

NOTE DE LECTOR

Începând de anul acesta, „Revista muzeelor” primește pentru biblioteca sa documentară publicația bilunară, „INFORMATIONS UNESCO”, care prezintă în paginile sale, pe scurt, numeroase și inte-

resante realizări privind muzeele și monumentele din întreaga lume.

Din nr. 3, pe aprilie a.c., spicuim pentru cititorii revistei noastre numai două dintre ele :